

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
horá
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál lános könyvkereskedése
horá
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDÉK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

A szellemi szabadság.

(B.) Vannak igazságok, melyeknek alaposágát nem tagadja senki, de beismerni és apostolává lenni csak akkor merészkednek, ha valamely nagytekintélyű s talán épen a hatalom polezán, de mindenesetre a mellett ülő férfi nagy, ünnepélyes alkalommal nyilvánítja, — olyankor, midőn a kimondott szót s a hirdett igazságot meghallja az egész ország, de különösen azok, kiknek az igazság őszinte kimondása kellemetlen, de legalább is — unalmas.

Trefort Agoston, Ő Felsege belső titkos tanácsosa, m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter, a magyar tudományos Akadémia elnöke, a legeszesebben gondolkozók, a közélet legtevékenyebb munkásainak egyike, az akadémia közelebbi közgyűlésén kutatóvá annak okait: miért nem látogatja szívesen közönségünk az akadémia nyilvános üléseit, — azt találta, hogy az ülések csakugyan monotonok és egyoldalúak és pedig azért, mert nálunk nem lehet akként és oly dolgokat beszélni, mint a párisi, berlini, sőt a müncheni akadémiaiban, mert nálunk nincs szellemi szabadság, mert: „a magyar társadalom a konvencionális és konfessionális fogalmak és felfogások keretében annyira le van szegve, hogy magasabb álláspontra emelkedni nem képes s kevesebb filozófiai szellemmel bír, mint e század első felében.”

A mit a nagytekintélyű államférfi az Akadémiairól mondott, — azt mondhatja a legtöbb társadalmi ember: a társadalomról, — a legtöbb közéletben résztvevő a vármegyei, városi és egyházi életéről. A „konvencionális és konfessionális” tekintetek mindenütt uralgók, — megbővítve bizonyos körök, bizonyos családok s bizonyos tekintélyek iránti „konvencionális figyelemmel”, melyek miatt az ügyek azután ritkán odatnak meg a

méltányosság s még ritkábban az igazság mértéke szerint.

„Hát ott a sajtó, tessék ott nyilvánítani nézeteit, szerezen elveinek táborát, gyűjtse össze az igazhívők seregét” — mondja valaki. — Csak hogy a sajtóbeli nyilatkozatok szerencsésen lejárják értéküket a közönség nagyrészénél a miatt, mivel derűre-borura oly aljas és igaztalan támadások és piszkolódások özönére adott alkalmat, hogy ritka esetben érzi magát találva valaki s ennél fogva még ritkábban hallgatja meg és követi a felszólalást. És ezen felszólalások is hova-tovább mind ritkábbak s többnyire névtelenül jelenvén meg, — sietnek is az illetők rögtön az elfogultság s a párttekitetek köpenyegét vetni rájuk.

Trefort, az akadémia elnöke, a tudós testület kiváló tehetségű, alapos tudományú férfait mintegy felhívja, hogy azt az igazságot, miről alapos és részletes tanulmányai alapján meggyőződtek, hirdessék szabadon, nyíltan, nem korlátozva mástól: csak az igazságtól. Ugyanezt tegye a társadalom s a közélet minden embere, de csak az, ki tanulmányai, a közéletben szerzett tapasztalatai és szolgálatai által felkűzdötte magát azok sorába, kik a társadalomnak, a közéletnek méltó vezetői lehetnek. A szellemi szabadság czege alatt a nyeglék s az üres fejűek, a proletárok, a tanulatlan ripőkök, bármely társadalmi rangosztályhoz tartoznak különben, — nincsenek hivatva üres elveket hirdetni, hiu bolondságokat terjeszteni s nagyhangú üres kritizálást gyakorolni.

Az igazi műveltség s az alapos tanulmány bizonyára nem sokat ér, ha az, ki mindezt megszerette, nem bír teljes szellemi szabadsággal s nem bír szellemi függetlenséggel. És viszont, aki tanulmányaival magas fokú szellemi képzettséget szerzett, kell, hogy bírjon annyi műveltséggel, hogy az igazság, a mit hirdet, — a kritika, melyet

gyakorol, — a szavak durvasága s a kifejezések nyersesége által ne legyen sértő. — Meg kell nyerni az igazságnak az igazság egyszerű, őszinte kifejezései által a tévedőt, vagy az az ellen vétőt s van elég példa arra, hogy egyest, úgy mint a társadalmat a valódi tehetség által megfelelő módon nyilvánított igazság könnyen meg tudott hódítani. Az így gyakorolt szellemi szabadságnak vajha mennél több barátja, mennél több hű követője lenne körünkben is!

LEVELEZÉS.

Zalathna, 1888. május hó.

„Nem kell állami iskola.”

Már több mint egy évtizede annak, hogy Alsófehérmegye Zalathna községében meglelt penditve az állami iskola ügye s az óta gyakran lehetett hallani ily kifejezéseket „nem kell nekünk állami iskola.”

Most pedig, midőn több szülő egyetértve kérvényt intézett a magas kormányhoz, kérve egy, a kor követelményeinek megfelelő állami iskola felállítását, gyakoribban lett a fenti kifejezés szövegét; sőt meg is lett toldva ily formán, „nem kell — de ha ránk akarják erőszakolni — megfogjuk akadályozni tervüket”, tehát nem, csak hogy nem kell, hanem ha a magas kormány oly kegyes lesz, hogy fel akarja Zalathnán állítani az állami iskolát, azt rossz szemmel nézik, de mi több, azt meg is akarják akadályozni.

Igy beszélnek Zalathnán — csak szerencsénk, mindössze nem sokan.

Ezen néhány egyén nem képes belátni, illetve nem akarja belátni, hogy bizony ide szükséges volna már az állami iskola; megelégednek ők a felekezeti iskolákkal, hisz az van elég s ha azok épenséggel nem lennének valakinek innyére, ott van három darab z u g i s k o l a, tessék oda küldeni gyermekét.

Kedves szülők! azon szerencsés helyzetben vagytok, hogy válogathattok az iskolák közül: küldhetitek oda gyermekeiteket, hol fűskamra, udvar, tornahelyiség és fűskamra egy körülbelül 7 méter széles és 8 méter hosszú szobában van összpontosítva, hol a gyermekek keleti szokás szerint, sarokra ülve sajátjuk el az írás mesterségét, hová nem kell porzót vinni, mert a padlás alá könnyen behelyezhető nyulni és felhasználhatják a porzónak, mit dedápink oda raktak azért, hogy a padló szilárdan álljon, vagy oda, a hol a tanítónak még annyi szabad helye sincs, a hová egy széklet és asztalkát tehessen, hogy legalább névsor olvasása közben is ne kelljen állania; megtanulják ott legalább, hogy kell tűrni és szenvedni, hideget, meleget kiállni, port, gözt léghuzamat semmibe sem venni; korán felebred bennök a részvét érzete, látva elsősorban tanítójukat sápadni, lankadozni eszméletlenül összerogyó: tudom tanítványai közül egy sem kap kedvet tanítói pályára lépni, vagy oda, hol 20—25

TÁRCZA.

Szeretlek! . . .

(Annuskának.)

Édes! Régi befogta a szeder, mohar és gaz ezt a történetet. Ép úgy elmúlt, mint elmúltak a szép remények, nyájas álmok. De úgy érzem, hogy könnyebb ott feküdni a mély sirnak, ölben, mint itt felemondani a történetet.

Az emberiség fájának hulló levelei vagyunk. Mindaz, mit a gondolkodás ragyogó formában megérlett bennünk, elmúlik gyorsan. Siessünk hát az élettel . . . Siessünk, mint sietett Iratosi Béla akkor, tudod, régen. Melle kitágult, orrczimpái kifeszültek, arcát rózsára festő az öröm s dadogva, ügyetlen szavakkal suttogta a leánynak: Szeretlek, szeretlek, csak téged szeretlek! . . .

A Lotti fehér arca is elpirult a Béla szavára. Nem ügyelt a megfakult fűszálakra, megsárgult hulló levelekre. Költöző vándormadarakra, elmuló világra; ő is visszasugta: én is szeretlek, tied vagyok.

A tied? Hát ki tud valami bizonyost e földön? . . . Iratosi Béla megházasodott és elvette — Berki Gizellát.

Lotti a fehér atlaszruhát kisímitotta, de hogy hagyott volna rücsköt, fodrot azon. Másnap, harmadnap, minden nap felvette s abban tette meg az utat a kis cserepes háztól a szomszéd szilfás kertjéig, hol először találkozott Bélával. A puha, babos fűvön ösvényt vert odáig. A kerti löczára leült s ott mormogta: „soha el nem felejttem. A hány szélben ringatózó szilfa van, az mind az ő hajlós járására emlékeztet. Tünetnyes fénye annak a rövid délutánnak átragyog szenvedélyesen, fájdalommal keresztül . . .”

És ez így ment napról-napra, évről-évre. Nem látta

már csak az isten, ki a gyöttrő visioznak is ura, adója. Csengő Lottinak ez volt az istentisztelete, imádsága: szeretlek, szeretlek! . . .

Az én történetem is ilyen.

Lelkemnek üdve, ki élsz valahol, vagy csak álmodtalak; én istennöm, ki életem fénye voltál, emlékszel-e reám? Megreszket a lelkem, mikor a te mosolyodra gondolok s látni vélem kedves arcodat. Áhitattal nézek fel ilyenkor az égbe s úgy érzem, mintha könnyebb lenne így az élet, mert hallom bus hangodat, fejem odahajtom forró kebledre s te édes csókokkal zárod le a könnyező szemem. Besugároz ilyenkor álmodozásaimat csodálatos szemed ragyogásával, hallom szíved dobbanását, látom, mikép festi arczád hamvát fésző rózsává az öröm s én a balga, nem tudom elhinni, hogy reám nézve el vagy veszve örökre s szájpaddásomhoz tapadó nyelvem nem tudja odakiáltani neked: Isten veled!

Kiéggett szívvel, zárt ajkakkal, tehetetlenül keresem tévedeg szememmel szoborszerű alakod. Nem látalak sehol már. A sötétségen keresztül csak neved hallom, a mint megzendül s szép virágon, levélkén keresztül a szívemig. Kétkedéssel indulok utánad láztól sorvadva, égve. A sugártalan, bus éjszakában sokáig hallom még ezerszer áldott neved s én a bohó, elfelejttem az élet terheit, befolyja lényemet az édes szerelem napfénye s álmodom tovább . . . Szegény szívem pedig halk imába foglalja neved, az elhaló hangok után suttogja: szeretlek, szeretlek! . . .

Ébredező kikelet ölben keresem kedvenc virágod, az ibolyát. Ugy szakítottam le, mintha csókot lopnék le remegő ajkadról. A zizegő skáczok suttognak halkan, csendesen s a természet áldó fakadásában gyönyörtől reszketve nézem annak pazar báját. Hallgatom a közeli erdő sűrűjéből felhangzó vadgalambok sirását, gerlék nevetését, szerelmes szalonkák pipelését, a mint kirepűnek a smaragd színű vetés táblákra. Elnézem két hitvány verébnek játékát, a mint a hajlós ágakba csimpaszkodva csókot cse-

rélnek egymással s dícséretet csicseregnek a kikeletnek. Fű, fa, virág, zümmögő bogár, madárdal, illat e hozsánnájába szegény szívem is belevegíti halk imáját: szeretlek, szeretlek! . . .

Eltűnt édesem, mind örökre fog fájni, hogy bucsuzatlanul hagyalak oda. Miért nem tudtam hófehérhajnál fényesebb kezéd bár egyszer megcsókolni? — Ég, sajog szemem a fájó könyektől. Ah, ha tudtam volna, hogy könyelmű játékom miatt annyit fogok könyezni! Ha tudtam volna, hogy bujdosó patak lesz fájdalom, mely gyászosan fog zsongani hazug érzelmekről, napsugaras vágyakról, széttört reményekről, melyek folyton egyet mondanak: szeretlek, szeretlek! . . .

Nem átkozlak. Az én hitem és reményem végzetlen. Hiszem, hogy el fog jönni az idő, mikor elődbe borulva, megcsókolom a port, hová léptél; mikor az égő, fájó sebek nem fognak többé kínozni; mikor a balszamos levegő lelkemnek gyászat elviszi hozzád s mig szemeimből feltör a köny, halk imádságom ott fog zsongani körrötted: szeretlek, szeretlek!

Bojánca.

A nagyenyedi ref. templom története

a 16-, 17- és 18-ik században.

A templom belsejének átalakítása.

A régi templom.

Dolgozatom rendén a régi templom belsejét pár helyen röviden már ismertettem.

Említettem, hogy eredetileg bolt ívezetes volt s csak miután a boltívezetek az 1704-ik évi pusztulás alkalmával beszakadtak, alkalmaztatott helyökre mennyezete. Karzat nem volt. A templomba 2 bejárat nyílt, mindkettő közvetlenül a torony mellett egyik dél, másik észak felől.*

Ha tekintetbe vesszük, hogy a templom szélessége

* A régi bejáratok párkányzatai ma is láthatók.

ben néha-néha lan-

gondviselőkegyelme
tja ügyét, mert az ifju,
: még s z e r e l m i,
igorú ész, a komoly
— csakhamar átlátta
ndkettőjüknek boldog-

már az életnek ezen
midőn talán legboldo-
bb reményekre volt
te megtört ereje s a
no engedelmes gyerek,

k világból, hogy annál
altójával.

örök nyugalmat, mert
aja volt az, hogy szen-

születés uram oly lélek

épen toldotta hozzá
kell arra, hogy vallásos
és az a forma, mely
diesharmonia ne
lobőzethetők ugyan
kül fenn nem állhat
kapcsoló forma nélkül
a, de viszont a külső
a zengő érzéhez és

ehogy a szenvedélyek

zam uralkodni maga-

elmei közepette csüg-

ak: „Per aspera, ad

ak tanácsait s ha

Ignác László.

ég:
LY
K BERTALAN
JÁNOS

Popp J. G.

Arany fogorvos

szabja a fogok lerako-
sai a foglajának.
nek 50 kr.

száj felírásítására

ok barátai előtt. —

u fogak ragyogó fehér

szálhat ki olvas fogait.

és májfoltok ellen.

VARRÓ F. és

1—12

plógépek

CH-tól

EN.

hajtása,

ása,

sege,

arkazate tekintetében

a t. gazda urak

BACH

ra,

7. SZ.

2—5

gyermek két lezán egy asztal megett három arasz hosszú ablak által bebozósított világosság mellett éleliti szemét a betűk kitalálására. Vagy ha igényeitek nem nagyok, még van a felsoroltakon kívül két nyilvános iskola: választhatok.

Azonban még nem számoltam be az iskolákkal, mivel még van a magosabb igényeknek is megfelelő; egy kisdudóváda, egy elemi és egy polgári iskola.

Az elsőt vezeti egy tanítói érdemekben megőszült nő. A másodikát két nő, az egyik írni, a másik olvasni tud. A harmadik egy második elemi osztályban szerzett okleveles özvegy.

Nemde Tekintetes szerkesztő ur lehet okok azon egyéneknek ragaszkodni a felekezeti iskolákhoz

Hogyne hisz: „az állami iskolák vallástalanok, a szegény tanítók nem kapják rendesen fizetésüket.“ Istenem. Uram! hát kérdeném, hogy mire valók a papok? nem ők a vallás őrei? nem ők vannak hivatra az evangéliumot hirdetni, nem ők kötelesek a religiót tanítani? a felekezeti iskoláknál is? A mennyire vannak kötelezve a felekezeti — ép annyira kötelezve az állami iskoláknál, t. i. tanítani a religiót.

Na meg aztán az állami iskoláknál „nem kapják rendesen fizetésüket a szegény tanítók;“ nagyon tévednek az illető urak, mert valamin az állami hivatalnokok úgy az állami tanítók is pontosan kapják fizetésüket, sőt inkább a felekezeti iskolákról lehetne ezt mondani, hogy nem kapják rendesen fizetésüket — hol a legtöbb helyen még a minimum összeg sincs részükre biztosítva; az ily iskolák közé tartoznak a zsalathaiak is, mert itt az öt felekezeti tanító közül egyiknek sincs meg a törvény által kimért legesekélyebb összeg. Itt a tanítók fizetése 50—250 frt közt ingadozik: Itéjen most a tek. szerkesztő ur és a t. olvasó, lehet ily körülmények közt annyira ragaszkodni a felekezeti iskolákhoz?!

Különbön teljes reményünket helyezzük erélyes Tanfelügyelőnkben, kinek már régi ohaja, hogy községeinkben egy a kor követelményeinek megfelelő iskola legyen, ezen ohaja, mely mindnyájunk is és reméljük, hogy a közel jövőben teljesedésbe fog menni.

Egy a sok közül.

VEGYES HIREK.

— **Kinevezés.** Megyénk főispánja Dr. Mátyás Mihály fenesi körorvost, a nagyenyedi járás orvosának nevezte ki.

— **Szép hagyomány.** Gróf Bethlen Mihály, Bécsben elhalt erdélyi ur, közel másfélmillió értékű vagyonát a gyulafehérvári káptalannak hagyományozta. A közvélemény bírálat alá vonvau e tény, aként döntött, hogy az egyenes örökösök nélkül elhalt főúr találatott volna bizonyára rokonai között is olyanokat: kik e hagyatékot megérdemelték, vagy ha ez nem volt innyére, ott volt az E. M. K. E. vagy ha ez sem tetszett, az alsóbb rendű katolikus papok és tanítók, kiknek felsegítése által a nemzeti közmivelődések ügye örvendetes lendületet vett volna, míg így, a vagyon oly testületnek jutott, mely e nélkül is jól meg tudott élni.

— **A nagyenyedi reformátusok templomában áldozó esőtörték,** mely ez évben május 10-ikére esett, megható ünnepély ment véghez. Ugyanis ekkor történt meg összesen 87 növendék konfirmációja oly nagyszámú gyülekezet jelenlétében, mely a nagyterjedelmű templomot minden részében a szorongásig megtöltötte. — A sorrend ez volt: 1. Invokáció, orgonakiséret mellett énekelték a gyülekezet. 2. Zene, a Zájda János karnagy vezetése alatt álló főiskolai zenekar által csinosan eljátszva. 3. Ének, „Fel barátim drága Jézus zászlója alá“, jelenleg a Dr. Farnos Dezső s. tanár vezetése alatt álló főiskolai ve-

gyes dalok által szépen elénekelve. Az igen kellemes dallamu skott egyházi ének (Sommerville hozta és hagyta Enyeden) elhangzása után, K. Kiss Sándor enyedi segéd, most már megválasztva lévő rettegi lelkész, mondott alkalomszerű buzgó imát. Ezt követte „Beethoven imája“ énekelve szépen, a szintén Dr. Farnos Dezső által vezetett theologiai dalok által. 6. Alkalomszerű egyházi beszédet mondott Kiss Sándor, Máté Ev. 28. részének 20. versét véve alapul. A tartalmas, szép nyelvezettel írott beszédet a gyülekezet feszült figyelemmel és lelki élvezettel hallgatta eleitől végig. Az egyházi beszéd elhangzása után, S. Szilágyi Farkas konfirmáló lelkész jelent meg tanítványai között s vezette a szorosabb értelemben vett konfirmáció lélek emelő ünnepélyét. Poharat Vincze Daniels. tanár osztott, ugyan ő intézett 9. csinos ajánló beszédet a konfirmált növendékekhez és a gyülekezethez s mondott záró imát, mint ki a Bethlen-főtanodában tanuló konfirmáló növendékek hit és erőlteti oktatását végezte. 10. A lélekemelő és emlékezetes egyházi ünnepélyt, szintén orgonakiséret mellett a gyülekezet buzgó éneke zárt be. „Aldást kérünk oh nagy Isten“ kezdetű gyönyörű konfirmációi egyházi énekünk elénekésével. Az orgonán Malnási Lajos énekvezér játszott csinosan szépen.

— **Egyházkerületi képviselőkké választottak** az enyedi ref. egyházmegyében, az enyedi választókerületből: Szilágyi Farkas n. enyedi lelkész; a gerendiből Kovács Gyula Nagyenyed város polgarmestere; a tordaiból Barta Miklós országyűlési képviselő; a marosújváriból Jancsó Lajos marosújvári lelkész; a kántortanítók részéről Fülöp Géza szászvárosi lelkész. A harasztosi kerület választási eredménye még függőben van.

— **Az enyedi ref. egyházmegye képviselete** ez évi tavaszi rendes közgyűlését Nagyenyeden fogja megtartani folyó május hó 29 és 30 napjain. Ezen közgyűlésre összehívó esperesi körlevelek már ki is vannak bocsátva. A gyűlés megnyitását ünnepélyes isteni tisztelet előzi meg, melynek szónoka Tóvisi Pál bágyoni lelkész lenend. Ugyanez alkalommal az egyházmegyei házassági törvényszék is ülésznai fog.

— **A magyar tudományos akadémia évi közgyűlésén** újból Trefort Ágoston vallás- és közoktatásiügyi minisztert választották meg elnöknek, ki megnyitó beszédében azon okokat fejtegette, melyek miatt a nagy közönség az akadémiai üléseket unalmasaknak tartja, ilyenül főként azt emelte ki, hogy a felolvasók nem tudják a felvetett kérdéseket emelkedett szempontból tárgyalni, gondolkodásuk nem eléggé független, hanem osztályi, hit felekezeti s politikai tekintetek által van lenyűgözve. — József főherceg és Tisza Kálmán tiszteletbeli tagoknak választották meg, Téglás Gábor pedig levelező tagnak.

— **A Gönczi jubileumon** az alsófehérmegyei tanító testületet Gáspár János kir. tanfelügyelő és Sebestyén Sándor polgári iskolai helyettes igazgató képviselte.

— **Állami segély.** A közlekedésügyi miniszter ur az abrudbányai hadászati utra 5 ezer forintot engedélyezett.

— **A fagyos Szentek** az idén sem jobbák, mint máskor. Már az első is úgy lehűtötte a levegőt, hogy méltó aggodalommal nézhetünk a máskétté elé. A keservesen sirdogáló boros égbolt éjjelre feltisztult s reggelre a hőmért 4 fokra nyomta le. — Fagy ugyan nem volt, de a bőséges hideg harmat is alkalmasint megsanyargatja a vízzel duzzalásig átívódott úde növényzetet.

— **Fodor Gyula** volt városi aljegyző, s általában ismert ezimfestő e hó 2 ikán hosszas szenvedés után meghalt, 50 éves korában. A rajzolásra, mintázásra s faragásra, szép természeti adománya levén, önérejm képezte magát, s néha egy egy jobb arcképet is festett. Kedvező viszonyok közt a jobb festők közé küzdhetne volna magát fel. — Fiatalabb korának nagyrálató ábrándjai, urias testtartása, különöz öltözködése s választékos beszédmodora miatt barátjai „porondi grófnak“ nevezték el. Nőt s két neveletlen gyermeket hagyott hátra. Nyugodjék békével!

— **Mérsékelt áru menettérti jegyek kiadása a m. kir. államvasutak vonalain.** Nagyobb távolságokra való utazások megkönnyebbitése czéljából a m. kir. államvasutakon 14 napig érvényes II. és III. oszt. mérsékelt áru menettérti jegyek adatnak ki, melyek valamennyi személyszállító vonatra, tehát gyorsvonatokra is érvényesek s 25 kgm. podgyászszabadsulyra adnak igényt. Ezen felette mérsékelt árak mellett az utazás Budapestre s vissza:

Alvinczről	a II. oszt. ban	31 frt 20 kr.	a III. o. 22 f. 20 kr.
Balázsfalváról	„	33 „ 90 „ „	24 „ 10 „
Gy. Fehérvárról	„	31 „ 80 „ „	22 „ 50 „
Karácsonfalváról	„	33 „ 50 „ „	23 „ 90 „
Ladamosról	„	35 „ 50 „ „	25 „ 20 „
Nagyenyedről	„	32 „ 70 „ „	23 „ 20 „
és Tóvisről	„	33 „ 70 „ „	23 „ 50 „

kerül. — Budapest, 1888. május 3-án. Az igazgatóság.

— **Ázsiai vendégek a Székelyföldön.** Nem vasuton jöttek, még csak nem is gyalog tettek meg azt a nagy utat, hanem — a levegőben. Nagy csapatban jöttek s erős szárcsapatogások között ereszkedtek le a Szépmezőre Sepszi-Szentgyörgy mellett, pihenőt tartani. A szárcsapatogások a tyukfélékhez tartoznak; a neve pusztaityuk (Syrrhaptis paradoxus, Steppenhuhn) mellső ujjai tollasok, a hátsó hiányzik. A fogoly nagysága madarak Ázsiában élnek; ott a pusztákat seregeseen lakják. Fel van jegyezve rólok, hogy 1860-ban nagy csapatokban vándoroltak ki Ázsiából s akkor nálunk is láthatók voltak. A most érkezett tollas vendégek számát a város határán 70—80-ra becsülik a vadászok, a kik mihelyt híret vették a ritka látogatásnak, siettek kivonulni tiszteletükre. Nehányat el is ejtettek belőlük a szerencsésebb Nimródok.

— **Öt millió palaezk szájvíz.** Levelezőnk a következőket írja: dr. Popp J. G. bécsi udvari fogorvos (Bognergasse 2.) a közkezdveltségű Anatherin szájvíz készítője, ki e kitűnő száj- és fogkonzerváló szert már 40 év óta készíti, összeállította az ezen idő óta szétkülödt palaezok statisztikáját, mely alkalommal az eredmény 4950000 palaezk volt. Kevés konzerváló szer létezik, mely oly megérdemelt elterjedésnek örvendett volna, mint e fogvíz, mely ma már csaknem minden distinguált család mosdószekekrényének kiegészítő részét képezi, mert rendkívül jó hatással van a fogakra és a szájra, meggátolja a

20 1/4 méter, hossza a három hajónak összesen 30 1/4 m., a belvilág magassága pedig a boltívezetig 16 m. a párkányzatig pedig, melyre a mennyezet rakva volt 19 és 30 C. méter, elképzelhetjük, hogy egy ekkora területű és űrtartalmu templomban mennyire izlésnélküli lehetett a templom két főhajóját fedő mennyezet s a harmadik, a szűkebb, törpébb hajót, a sanctuáriumot fedő bolt ívezettel, mennyire össze nem illő. A szószerk a templom délfelől oldalán emelkedett, négy-öt méterrel lennebb, mint hol ma áll.

Az összhang, a csin hiánya mellett a restaurálást még más körülmények is elodázhatlanul szükségessé tették. Ugyanis a rendkívül széles mennyezet meg volt gyengülve, a fedél elkorhadva annyira, hogy azon állapotjában tovább sem egyik, sem másik nem maradhatott.

Br. Kemény Simon Nemes Alsófehérmegyei derék főispánja, 1794. márczius 18-ról kelt levelében a templom akkori állapotáról ezt írja a főkonsistoriumnak: „E hazában fekvő népesebb ekleziák közül, mely különös tekintetet érdemel, mely igen nagy romlásban helyeztetett legyen a nagyenyedi református ekleziának temploma, nem kélltem a mélt. főkonsistorium eleibe eddig is elhatott, melynek közelebből, a főispáni kötelességem szerint itten sokszor megfordulok szemlélője vagyok, kénszerít azon kötelességem tételére, hogy különösen is a mélt főkonsistorium eleibe leresszem.

Megromladozott azon templomnak fedele és mennyezete elannyira, hogy az nemcsak siető megújítását kívánna, hanem az igen könnyen megtörténhető veszedelem elhozásához is felettébb közel vagy on elannyira, hogy méltán lehet tartani attól, hogy reménytelenül olykor szakadhat le, mikor népes gyülekezetünk éppen isteni tisztelet alatt léssen stb.“*)

*) Az erdélyi ref. egyházkerület levéltára.

Az egyház s főleg a Bethlen-főtanoda népessége folyton emelkedett annyira, hogy a gyülekezet a földszinten kényelmesen többé alig fért el; az erdélyi egyházkerület 1792-ben Enyeden a főtanoda mellett jogi tanszéket is állítván fel, Enyed ref. vallásos n. lévő erdélyi főuraink egyik gyűlőhelyévé lett. Végül a püspök is állandóan Enyeden lakván; ezen kismagyar város az erd. ref. status egyik központi helyének tekintett s az enyedi ref. templomban statusunk nagyjai gyakran és tömegesen jelentek meg.

Ilyen viszonyok között a templom izlést nélkülvő, kényelmet nem nyújtó s főleg életveszélyt magában rejtő romlatag állapotjában tovább igen természetesen nem maradhatott.

* * *

Előkészületek a templom átalakításához.

Említve volt az is, hogy a Bethlen-főtanoda már 1748-ban ártirt az egyháztaucához, miként ez találná módját annak, hogy „a templomban, valamely szépen készült kar erigátatnak, melyben mind a predicatio hallgatás fogantatos lenne, mind pedig a templomnak valami diszere esnék.“

Az egyház készen is nyilatkozott már akkor a karzat kiépítésére, de a két testület azon kérdés felett, hogy az építés költségeit a főtanoda és egyház minő arányban fedezzék, meg egyezésre jutni nem tudott, ez okon további tárgyalása e kérdésnek akkor abban maradt.

Halogatták az átalakítás munkájának megkezdését még közel egy félszázadig. Addig, míg B. Kemény Simon szavai szerint „megromlott a templom mennyezete annyira, hogy olykor szakadhat le, mikor a népes gyülekezet épen isteni tisztelet alatt léssen.“

A 18-ik század utolsó tizedének kezdetén az átalakítás kérdése az egyházban újólag és ekkor egészen komolyan napi rendre került.

Ekkor már a főtanoda előjárósága sem vonakodott, hogy a költségek egy részit a Bethlen-főiskola pénztárára fedezze.

Végre hosszas alkudozás után 1794. elein a két előjáróság abban állapodott meg, hogy a mibe az egyik kar kiépítése kerül, azt fedezze a főtanoda pénztára, a többi költségek fedezéséről pedig gondoskodják az egyház. Erre vonatkozólag szerződést is állítottak ki és írtak alá.

Miután ezen szerződés a papválasztás ez ideig fennállott gyakorlatának az enyedi egyházban módosítását is magában foglalja, álljon itt az érdekes okmány egész terjedelmében.

„Mi, kik neveinket feirtuk, egyfelől a Nemes nagyenyedi ref. Collegiumi Raktor és Actuaris Professorai, másfelől ugyan a Nemes nagyenyedi Sz. Eclesiának Domestik Curatora és a Venerabile Domestikum Consistoriumnak Actuarissza, a Nemes Collegium előjárójának és Sz. Eckla nevében, mint arra megbízott személyek, adjuk ezen atyafiságos egyezést a felől, hogy ezen folyó 1794-ik esztendőben, Jó Istenünk segedelmével, hozzá kezdvén romladozott templomunk megújításához, oly czéllal hogy belől boltokra és boltok alá három karok építtessenek és az egész Templom is boltzat alá menjen, minthogy ezen munka sok ezerekbe fog bele kerülni és az Eclesiának ennyire való tehetsége koránt sincsen, folyamodott a Nemes Ecla a Nemes Collegium előjáróságához, Kérvén a Collegium részéről is az építéshez való illendő segedelmet, ily önként való ajánlás mellett, hogy mivel a Nemes Collegiumnak is szintén olyan szüksége legyen a Templomra, mint az Eclának, tehát a templom hosszára építendő nagy karok közül, a melyik fog tetszeni a Ns. Collegium előjáróságának, a Templom megkészlés után, foglaltassék a Tanuló Ifjuság számára és legyen in perpetuum az Ifjuság, úgy mindazon által, hogy a Ns. Collegium is az építést, ahhoz képest való summával

borkó
gátolj
foghu
tulajd
a dr
haszn
„Ana
létezi
vigne
valód
jegy
és l
kell
szere
mely
lőváro
Nagy
szekn

gal
jó, ne

mikor
rá va
menj
szép

vagy
odaad
zong
becz
szellő

vettél
szokt
haner
wama
vagy

Ó van
kötöl
tudjog
nak

az as
része
tuozn
zene
épen
komor
semm
Hazaj

segits
Előlj
retet
mára
annak
a mi
ezen
és er
ugy
plom

meg
a Tar
ment
a ki
valan
vagy
esh-s
a Tis
Vene
ki a
a kik
Ifjak
lehes
gyűjt
közül
ebben
ban v
sérteg
történ
Dom.
szám
tenni
retéb
és ér
ilyen

m jobb, mint
vagót, hogy méltó
A keservesen
s reggelre a hő
nem volt, de a
megsanyargatja a
stet.
z, s általában
eredés után meg-
tázásra s fara-
őnerején képezte
s festett. Kedve-
thette volna ma-
ábrándjai, urias
os beszédmodora
k el. Nőt s két
ngodják békével!
gyek kiadása
gyobb távolsá-
zéljából a m. kir.
s II. és III. oszt.
ki, melyek vala-
o r s v o n a t o k
ás-zabadsulyra
k mellett az uta-
II. o. 22 f. 20 kr,
" 24 " 10 "
" 22 " 50 "
" 23 " 90 "
" 25 " 20 "
" 23 " 20 "
" 23 " 50 "
z igazgatóság.
dön. Nem vas-
tek meg azt a
csapatban jöttek
tek le a Szép-
tartani. A szár-
a neve p u s z-
penhuha) mellő
magysága ma-
regesen lakják.
gy csapatokban
láthatók voltak.
a város határán
helyt hírt vet-
ni tiszteletokra.
sebb Nimródok.
velezőnk a kö-
udvari fogorvos
atherin szárvíz
aló szert már
óta szétküldött
l az eredmény
zer létezik, mely
volna, mint e
stinguált család
zi, mert rend-
zi, meggátolja a
sem vonakodott,
skola pénztárára
e. elein a két
mibe az egyik
oda pénztára, a
odjok az egyház.
ki és irtak alá.
sztás ez ideig
ban módosítását
okmány egész
a Nemes nagy-
ris Professorai,
Sz. Ecclesiának
neistikum Con-
tium előjáróinak
ott személyek,
gy ezen folyó
elmével, hozzá
ához, oly czéllal
olto k a l á
mplom is bol-
sok ezerekbe
k ennyire
csen. folya-
Előjáróságához,
ez való illendő
t, hogy mivel a
sége vagyon a
plom hosszára
tetszeni a Ns.
készülése után,
és legyen in
al, hogy a Ns.
aló summával

borkő lerakódását, visszaadja a fogak szép színét, meg-
gátolja a csontszut, esökkenti a fogfájást, konzerválja a
foghust, eltávolítja a rossz szájszagot, szóval: mindazon
tulajdonságokkal bír, melyek kitűnővé teszik. Legtöbbnyire
a dr. Popp-féle fogszappannal vagy fogsorral együtt
használják: a mi kettős előnyt nyújt. De nem minden
„Anatherin-szárvíz“ az, a mit így neveznek. Számos utánzat
létezik ily elnevezés alatt, sőt hasonló csomagolással és
vignettákkal, melyek a valódinál olcsóbbak, mert míg a
valódi dr. Popp-féle Anatherin-szárvíz a törvényes véd-
jeggyel a palaezok nagyságához képest 50 kr. — 1 frt
és 1 frt 40 kr. addig a hamisítványok olcsóbbak. Meg
kell még jegyezni, hogy a magyar orvosok és gyógy-
szerészek is nagyban előmozdították e szárvíz terjedését,
mely minden gyógyszerárban és finomabb üzletben, a
fővárosban pedig a főraktárban, Révay utca 8. sz. és
Nagyenyeden V a r r ó F. és K o v á c s J. gyógyszeré-
szeknél és C z i r n e r J. J. kereskedőnél kapható.

CSARNOK.

A buborék báró.

Elbeszélés.
Elekes Lászlótól.

— Anna, te jó vagy. Anna, te egy szent, egy an-
gyal vagy.
— Mama, édes mama, ne szóljon így. Nem vagyok
jó, nem vagyok szent, nem vagyok angyal.
— Anna, édes leányom, ne beszéld így velem. Lásd,
mikor mi Bodonban voltunk, nem kértelek volna, de most
rá vagyok kényszerítve, hogy térden állva kérjelek: Ne
menj te Lenzegéhez, ne fogadd el többé őt. Hiszen te
szép vagy, még báróné is lehetsz.
— Nem, édes mama, én Lenzegi Gerőné leszek,
vagy senkié.
— Anna, utoljára kérlek. Hát azért ápoltalak olyan
odaadó gondnal, azért neveltetted zárdában, azért vettem
zongorát, hogy annak mind Lenzegi vegye hasznát. Ugy
bezzéttelek, mint egy comeszt, úgy feltettelek még a
szellőtől is, mint egy virágházi növényt.
— Rosszul tetted mama. Zongora helyett inkább
vettél volna varrógépet. Ne bezzételtél volna, hanem
szoktattál volna munkához. Ne őriztél volna szellőtől is,
hanem vittél volna ki inkább a kertbe dolgozni. Lásd,
mama, te értesz mindezekhez. Ennek köszönhető, hogy
vagyonosok lettünk s nekem, hogy szegényedni kezdetek.
— No, már újra Lenzegit hallom. Ő okosodik így.
Ő van így elmaradva a világtól. Neki az asszony csak
kötölt ültetni, paszulyt vetni, fehérneműt varni kell, hogy
tudjon. Elég, ha van neki esze, minek kell az asszony-
nak is?
— Nem, édes mama, te Gerőt nem ismered. Nála
az asszony bátyú. De neki nem elég, ha néhány operette-
reszletet el tudok kizozni a zongorán s e kis világ vir-
tuoznak tart érte, de nem tudom, hogy van magyar
zene is a cigányokén kívül. Aztán az a zárdai neveltetés
épen nevetséges. Tudok valamit németül, megszoktam, hogy
komorna fészüljön, szolgáljon körülöttem, de nem tudok
semmit arról, hogy a magyar nyelvben nincs der, die, das.
Hazajöttem a zárdából, kiszabta, hogy mit tegyek. De

segítse. Mely ajánlását a Ns. Eclának a Ns. Collegium
Előjárósága is elfogadták és kérésére egyszersmind ígé-
retet tettek aziránt, hogy a mennyibe az Ifjuság szá-
mára építendő kar kerülni fog, vagy az egészhez képest
annak felépítése becsültetni, azt a költséget részenként,
a mint az építés haladni fog a Ns. Collegium kasszájából,
ezen levélre iratandó recognitiók mellett kiadják, kiadják
és erre magukat a jelen való irásban szentül kötelezik,
ugy hogy e részben a Ns. Eclának rövidege és a tem-
plomi építésnek akadályát teljességgel nem léssen.
Mely segedelem ígértben egy feltételt kívántanak még
meg a Ns. Coll. Előjárói a sz. Eklától t. n., hogy mivel
a Tanuló Ifjuság javára különösen megkívántatik az, hogy
mentől tanultabb Papok szolgáljanak a sz. Ecclesiában és
a ki az Ifjuságra nézve legalkalmasabb tanító is, tehát
valamennyiszer új papválasztás léssen az Eclában, halál
vagy egyéb okozván az ürességet, ne essék és ne is
eshessék ez soha meg a Ns. Collegiumnak, nevezetesen
a Tiszteletes Professoratusnak kirekesztésével, hanem a
Venerabile Domesticum Consistorium egyetértőleg tegye
ki a Candidatusokat a Tiszteletes Professoratussal; mint
a kiknek kezek alatt nevezetesen a Papságra menendő
Ifjak, legigazabban is arányozhatják, kiből micsoda papot
lehessen remélni és a Ns. sz. Ecclesia ezután egybe-
gyűjtve úgy válassza ki a megnevezett Candidatusok
közül azt a kit leginkább fog kedvelni, nem kívánám
ebben a Ns. Collegium, a Ns. sz. Ecclesia Papválasztásá-
ban való törvényes szabadságát legkisebb részben is
érinteteni. Ha pedig vagy egyszer, vagy másszor az is
történne, melyet Isten ne adjon, hogy a Venerabile
Dom. Consistorium külső állapotai Voxaiknak nagyobb
száma által olyat is okarnának valakit candidatiaba be-
tenni, a kit az egész Professoratus bizonyos maga isme-
retéből, egyező itélettel nem tartana elég alkalmatosnak
és érdemesnek a n-enyedi Papi Cathédra: tehát az
ilyen esetben legyen annyi hitele és tekintélye a Tiszte-

aszt nem mondtad meg, hogy merre a konyha, a kamara
s vajjon a kenyér úgy terem-e vagy sütni kell. Ide jut-
tattál. Sohasem voltam önálló sohasem szabad. Most az
egyszer akarok kedvem szerint cselekedni s itt is kapa-
citásom.

— Nincs igazad, Anna. Rosz leány vagy. Elfelejtéd,
hogy ez az e g y s z e r, e g y e g é s z é l e t r e szól.
Hahaha! Abból ugyan nem lesz semmi édes nagyság,
tiszteletes asszony.

— De, édes mama . . .

— Semmi de. Nem . . . nem. En sohasem egye-
zem bele. mit gondolsz? Hát azért neveltetted fel, hogy
csak papné légy. Hát mi egy papné? Nyomorúság az
élete, fájdalom a megnyugvása, sűrű köny hullatás a min-
dennapi kenyerre. Szeretem Lenzegit. Derék íj ember,
de mihaszna, ha okvetlenül pap akar lenni. Nem, nem,
én sohasem egyezem bele, míg élek.

— De, mama lelkem. Lenzegit nem lehet arra a
mérő fára vonni, mint a vén Imreflyt.

— Igaz, de mégsem. En jól ismerem Lenzegit
Szeretem, becsülöm, de te nem lehetsz papné soha. Mit
gondolsz? Hát hallottad valaha, hogy egy Bodoni leány
csak tiszteletes asszony lett volna?

Ilyenforma dikcióval traktálta tekintetes Bodoni
Sándorné ő nagysága leányát mikor a karácsoni legátus
reászanta magát arra, hogy ő neked i Bodoni Annát.
Tehette már Lenzegi Gerő, mert ott volt a szép ördög-
hegyi ekklezsia, csak bele kellett költöznie. — De nem
eresztették a gimnáziumtól, míg el nem telik az első félév.
Nagy baj volt ez erősen Gerőnek. Ő, ki első volt a hason-
lók között, ki lelkének nemesebb ambícióit szánta rá, hogy
egy nemzetnek legyen névtelen napszámosa, egy egyház-
községnek soha eléggé meg nem fizetett pástora. Csoda-e,
ha bosszantotta a Bodonit eljárása? Hiszen én édes
Istenem! Kaphatott volna ő eleget, de nem kellett neki
senki, csak Bodoni Anna. Az értette őt meg csak igazán.
Mikor azok a mély tengerszemek odavillámlottak a Gerő
szemébe, azt hitte, hogy eljött már istennek országa. —
Mikor az a fiuom, áttetsző ajk megszólat azzal az ezüst
csengésű hanggal, a mennyország angyalait hallotta, a
mint odakiáltják a véghetetlen űrnek: Dícsőség az isten-
nek! Aztán az a jó szív, mely megsegítette a nyomorul-
tat, felemelte az elesettet, istápolta a nehéz beteget. Oh
bizony egy percig sem csodálkozhatunk, hogy Gerő rabja
lett Annának.

II.

— Anna, te jó vagy. Anna, te egy szent, egy an-
gyal vagy.

— Te is úgy kezdéd, mint mama? Ugy látszik,
szövetkeztek ellenem, hogy halálra untassatok e semmit
mondó frázisokkal. Mama is így kezdte, neki megeng-
edtem, de neked nem, Gerő.

— Jól van kisangyalom! Nem bókólok többet. Vi-
hetem a szép aranyozott kosarat haza. Lesz gondom rá,
hogy csak ezzel az eggyel maradjak. Még mentem el
én egyszer így a ti házatoktól. Akkor sem bucsuztam el
tőled, de most sem fogok, mert szétörtne szívem, ha tőled
kellene bucsuznom.

— Gerő, te különösen beszélsz ma. Te is lamentálsz,
mint mama. Mondom összeesküdtetek.

letes Professorátus jó lélekkel adandó vélekedésének, hogy
az a személy a candidatióból maradjon ki és közönséges
egyétértéssel más jöreménységű kerestessék helyébe.

Mely közönséges jó czálra intézett kívánságát a Ns.
Collegiumnak a sz. Ecclesia is jóváhagyta: annak mindig
leendő megtartására magát a mostaniaknak és a követ-
kezőknek nevekben is kötelezte éshogy eziránt jelen
való irásban a Ns. Collegium Előjárói in perpetuum
assecuratassanak, abban megegyeztet és minket, respektive
alábbirtakot ezen irásnak a maga nevében való adására
megbizott.

Melyhez képest, hogy ez az egész atyafiságos és
kölcsonös edgvezés és egyszersmind kötelezés, mind a
fenntorgó részről így ment légyon véghez, a mint immár
dedukáltatt: arról adjuk mi is egymásnak, mind két
részről ezen aláírásainkat és pecsétünkkel megerősített
Levelünket in fidem perpetuae et inviolabilis observatiensis.
Nagyenyeden, 1794-ik Esztendőben.*)

*) Az eredeti szerződés meg volt, mind az enyedi egyház,
mind a Bethlen-főtanoda levéltárában, de 1849-ben mind két példány
megsemmisült. A mit most közlöttem, az eredetinek másolata, melyet
az egyház előjárósága egy panaszlevele kíséretében küldött volt fel
főkonsistoriumhoz 1795. aug. 9-ről. Ez az egyházkerület levéltárában
ma is meg van. Ezen másolatról az aláírások hiányzanak, de semmi
kétség sem foroghat fenn miként az eredeti szerződés, a főtanoda
részéről B e n k ő F e r e n e z akkori rector professor és M o h a i
K á r o l y, mint a Collegium előjáróságának akkori jegyzője által,
az egyház részéről pedig B e n e d e k F e r e n e z Curator és Z.
S z a b ó J ó z s e f egyháztanácsi jegyző által iratott volt alá. „Mi,
kik alább neveinket felirtuk egyfelől a Ns. nagyenyedi ref. Collegiumi
Rector és Actuarius Professorai, másfelől ugyan a Ns. nagyenyedi
Sz. Ecclesiának Domesticum Curatorai és a Venerabile Dom. Consis-
toriumnak Actuariusai stb. mondják a szerződés kezdő sorai. Arra-
néve is alig foroghat fenn kétség, hogy ezen szerződést M o h a i
Károly akkori jogtanár fogalmazta.

(Folytatása köv.)

— Nem, Anna, de e kudarc után, magad is belát-
hatod, hogy többé remélnem nem lehet. Mamád, jól isme-
rem: az ilyen ügyekben hajthatatlan s nekem pedig holmi
modern-dráma jeleneteit eljászonom, nincs sem tehetség-
gem, sem kedvem. En nem tudok vívni, lovagolni, nem
érték a finom udvarláláshoz. En nem tudok beszélni a
színésznőkről, párbajokról, a nagy világ pletykáiról. En
gyűlölöm azokat, kik estélyekre, bálokra járnak s lenézik
azokat, kik kenyérkeresettel foglalkoznak.

— Hiszen azok is azzal foglalkoznak.

— Ugy van. De mig én a létért küzdve, fegyverem
is meg kell szereznem e harcchoz, addig azoknak, kiket
mamád szivesebben látna helyettem, birnak már azzal. En
munkálkodhatom fáradhatlanul, megvethetem a nyelgőket,
jöhet minden szavam a szív melegségéből; viselje min-
den cselekedetem a meggyőződés bélyegét magán, nem
ér az semmit, mert mamád nem, akarja, hogy papné,
doktorné s nem tudom miné légy, hanem báróné, grófné,
hercegné. Nem ugy van, Anna?

— Nem, Gerő. En sem papné, én sem doktorné,
sem báróné, grófné nem akarok lenni, csak a tied egyedül,
osztatlanul. Legyen a te gondolatod az, mi az enyém;
örömöd és fájdalomd legyen az enyém is. A munkából
én is részt kérek s ha siker koronázza azt, ép oly öröm-
mel karollak át, mint most . . .

(Folytatása következik.)

KÖZGAZDASÁG.

Tarnóczy Gusztáv mezőgazdasági gépcarnoka.

Korunk egyik jelszava: „Gyors haladás!“ Illik e
nagyjelentőségű jelszó mezőgazdaságunkra is, amely a
legutóbbi félszáz év alatt jobban fejlődött, mint azelőtt
félszáz év folytán. Ezt a mezőgazdasági gépek alkalmá-
zásának köszönjük! Kiváltképp az utolsó két évtized talál-
mányai csodálatos-keltők e téren.

Ámde ha ez irányban összehasonlítást teszünk
honunk és oly országok között, melyekben a mezőgaz-
daság kellő fejlettségű, azt kell, sajnos! megállapítsunk
hogy Magyarországon viszonylag még mindig vajmi
kevés mezőgazdasági gépet használnak.

Ezen változtatni kell!

A mezőgazdasági gépek az emberiség javára több
befolyással bírnak, mint bármi egyéb találmány. Ezek-
nek alkalmazása, sőt állíthatjuk, nagyrészt a mezőgazda-
sági gépek alkalmazása folytán lesz a mezőgazdaságnál
alkalmazott bérésekből, napszámokból kertészekből stb.
a jelenlegi fogalmainknak megfelelő „szabad ember“.

Szabad ember! Mily magasatos e fogalom! Ember
a ki a legnagyobb nyereséért igénylő munkát is nagyobb
testmegerőltetés nélkül bírja elvégezni — esze, találé-
konysága s értelme által. Az ész kiterveli a gépet, a
találékony megvalósítja, az elme pedig dolgoztatja;
s így az ember méltóvá lesz földi rendeltetéséhez.

Vagy félszázad óta honunkban is örvedetesen
szaporodnak a mezőgazdasági gépek; ámde hosszú-hosszu
időn át hiányzott nálunk az, ami például, Nagybritániá-
ban, Németalföldön, a német birodalomban és Felső-
Olaszország kerületeiben, ahol — Európát tekintvén — a
mezőgazdaság legfejlettebb, — rendkívül megkönnyítette
a jó gépek olcsó áron történő beszerzését: oly gépcarnok,
melyben minden gépfajból a legjobb vásárolható. Ily
gépcarnokban, természetesen! az összes gazdasági gép-
gyárosok készítményeiből találunk darabokat, még pedig
midegyik gyárosnak azon gépeit, amelyek kiváltképp jók,
készülnek nála.

Végreval: hára e nagy hiányon segített Tarnóczy
Gusztáv országgyűlési képviselő, pár év előtt fölállítván
e nagy hűzogat pótló minta-gépcarnokot.

Bizonyos tekintetekből még midig különös nem-
zet vagyunk. Például, némely társadalmi-osztályaink
tagjai nem akarják, sőt talán nemis tudnák! a személyök,
családok s nemzetünk javára kellőleg kiaknázni azon
helyzeteket, melyet születésüknek, állásuknak, összekö-
tetéseiknek s öröklött vagyonuknak köszönnek. Nagy-
britániáról, ahol a „gentlemanlike“ egyesül a tisztessé-
ges határok között mozgó életmóddal, nem szólva
például, Párizsban ösmerek egy dus gazdag ögrófot, aki
őcska ruhákkal kereskedik. Tízszérel vásároltatja össze
ügnőkei által a viselt öltönyöket, amelyeket azután
százszérel szállít Afrika népes partjaira az ottani sze-
recesnek Ádám-mezének francia-divatu nadrágokkal,
mellényekkel s kabátokkal történő fölcserélésére. Ha
minden eladott öltözetnél csak félfrankot „szerez“ (nem
„nyer“; mert nem „játsszik“, hanem üzletet csinál),
évenként kétszer forduló vitorlása „csinos“ hasznát ké-
pező pénzüsszeget szállít részére az egyenlítő alól
Bordeaux-ba.

Egyébiránt, Párizsban egészen szokásos, hogy nem-
csak kereskedők, iparosok, közvetítők és válaikozók, ha-
nem a társadalmilag legelőkelőbbek is birjanak üzlettel;
például: egyik nagyhirű énekesnőnek pipereboltja van;
a legünnepeltebb színésznők egyike tejcarnokot kezel;
a virágkereskedők között számos dús-gazdag hercegnő
és grófnő is található stb.

Tehát nálunk, szerfölött sajnos! ez irányban még
óriási nagy az elmaradottság. Pedig mily könnyű a szüle-
tőre előkelőnek, rokonságra-befolyásosnak egyéni állásra

mérvadónak, birtokra dúsagdnak ép arra tenni szert, ami az üzletek sikerénél a legfőbb tényező: bizalomra és olcsó hitelre.

Tekintsük, például, mezőgazdasági gépeinket, amelyeknél a szállító megbízhatósága rendkívül nagyfontosságú követelmény; mert a gépen mindent egyenlővé tevő fény-máz és festék a rozsz fából, rozsz vasból, rozsz részekből gyártott gépet épolynak hazudják, aminő a jó fából, jó vasból és jó részekből készült gép: persze! az elsőnek árán a legkiömeretlen gyáros 40-50%-ot is „nyer”; míg az utóbbin a cége jóhírnevét, tiszta becsületét még szemfényénél is jobban óvó „gentlemanárus” csak 6-8 százalék hasznot „keres”.

„Noblesse oblige!” Ezen sarkigazság kiváltkép illik a művelt Nyugot azon „gentleman géparus”-aira, akik a legnemesebb becsüváltól vezérelve nem arra törekednek, hogy üzletek évi mérlege minél nagyobb hasznot tüntessen ki, hanem azt tartják szemök előtt, hogy gazdátársaiknak minél jobb és a vételárnak megfelelő mezőgazdasági gépeket szállithassanak.

A váci-körút végén, ahol hazánk egyik legrégebbi gyára, a néhány év előtt lebontott első pesti czukorgyár épült, egy sarok-háztelken magas, csinos faalkotmány tűnik szemünkbe: Tarnóczy Gusztáv mezőgazdasági gépesarnokának kitűnő széljörgánya. Ezen széljörgányok nálunk, szerfölött sajnós! még vajmi ritkák; pedig hasznuk kézzelfogható.

Németalföldön utazva, kiváltkép magokra vonják figyelmünket a szélmalomok és a széljörgányok, melyeknek

nagyrésze vízszivattyúzásra is használtatik. Ezen ország jelentékeny nagy része, ugyanis a tengerszin alatt fekvő, a hatalmas védőtöltések birnak ugyan eredménytel daczolni a tengervíz óriási nyomásával; de a földszintre szivargó talajvíz elárasztana mezőket, szántóföldeket, kaszálókát, kerteket, ha nem gondoskodnának annak levezetéséről. De miként vezethető le oly víz, amely a tengerszin alatt gyűl össze? Csak szivattyúzás által. A földet hát, melyeket számos öntözési és hajózási-csatorna (ilyenek szükségesek Alföldünk számára!) metsz keresztül, asul, keskeny, sekély vízgyűjtő csatornákkal birnak; ezekből a széljörgányok segítségével oly levezető-csatornába szivattyúzzák illetőleg emelik az összegyűlemlt talajvizet, melyek a védőtöltések koronáin huzódnak: innen a halyózási-csatornába és folyókba ömlik a víz, melyek azután a tengerbe hõmpölygetik azt. Gõzgépek által végezve tuldrága volna e munka; míg a széljörgányok arányos áron végzik el azt.

Arányos áron! Ez a legfontosabb kellék a mezőgazdaságnál használt gépeket tekintve. Arányos ár! ez azt jelenti, hogy a végzett munka költségei helyes arányban állanak: idõhöz tökébefektetéshez, a kezelõ személyzet fizetéséhez, tőkénk kamatozásához gépkopási törlesztéshez az elért eredményhez stb.

Például, Tarnóczy Gusztáv széljörgányait csak ritka esetben használhatók kellõ sikerrel Alföldünkön és a dunántúli megyekben nagy cséplõgépek hajtására; mert a cséplésnél vajmi káros volna az esetleges gyõnge szelõtõl, vagy pedig szélesõndõtõl is függõvé tenni a munka szakadatlan serény folytatását. Míg ellenben idõhöz nem kötött munkák végzésére, mûnek, például, a vízlevezetõ-

csatornák kiszivattyúzása, szecsakavágás (mikor elõre is dolgozhatunk), kukorica-morzsolás, szemdarálás, megrostálás stb. Tarnóczy Gusztáv széljörgányai honunk mindent vidékén kitűnõ szolgálatokat tesznek mezőgazdáinknak.

(Vége következik.)

* **Kitörülhetetlen tintát Jelzõtáblákra** ugy készíthetünk, hogy veszünk 4 dekagramm apróra töröt sellakot, fél liter langyos vizet és 4 dekagramm boraxot. A sellakot lassan a vízbe tesszük és felforraljuk, a sellak után pedig a boraxot vegyítjük hozzá és mindaddig főzzük, illetõleg forraljuk, míg az egész fel nem olvadt, a midõn aztán egy vászonrongyon átszűrjük, hogy a fel nem oldott részek visszatartassanak. Az átszűrt víz firniszhez hasonló mely a tollon jól folyik. Ehhez vegyítünk porrá tört vasport és jól összekeverjük, az egészet egy üvegbe és öntjük használatilag jól bedugaszolva tartjuk. E tinta tökéletesen ellent áll az esõnek, hidegnek, melegnek. Olcsóságánál fogva mindenesetre megérdemli, hogy vele kísérletet tegyünk.

Felelõs szerkesztõség:
Dr. MAGYARI KÁROLY
SZILÁGYI FARKAS TÖRÖK BERTALAN
Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS

Sz. 4449-1887.
tkvi.

Arverési hirdetményi kivonat.

A gyulafehérvári kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy ügyvéd Csávási József végrehajthatónak krakkói Butz Gafte végrehajtást szenvedõ elleni 29 frt 20 kr tökévelés és járuléki iránti végrehajtási ügyében gyulafehérvári kir. járásbíró-ság területén a sárdi 196. sz. telekjegyzõkönyvben A+ 1. 3. 4. rendszám fekvõkre C. 1 alatt 216 frt, 304 frt 58 kr, 40 frt, 19 frt 79 kr, 4 frt 50 kr és járuléki erejéig Butz Gafte javára bejegyzett követelésekre összesen 584 frt 70 kr. becsárban az arverést elrendelte és hogy a fenn megjelölt követelésekre az 1888. évi május hó 25-ik napján délelõtt 9 órakor a kir. törvényszék telekkönyvi irodájában megtartandó nyilvános arverésen a megállapított kikialtási áron alól is elfognak adani.

Arverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t.-cz 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. szám alatt kelt igazságügyminiszteri rendelet 8-ik §-ában kijelölt óvadék-képes értékpapirban a kiküldõt kezéhez letenni, avagy az 1881. évi LX. t.-cz. 170. §. értelmében a bíróságnál elõleges elhelyezésérõl kiállított szabályszerû elismervényt átszolgáltatni.

A gyulafehérvári kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóságtól. Gyulafehérvárt, 1888. évi december hó 24-én.
A kivonat hitelességét igazolja
Dobolyi Ferencz
kiadó.

Sz. 6619-1887.
tkvi.

Arverési hirdetmény.

A nagyenyedi királyi járásbíró, mint telekkönyvi hatóság, közhírré teszi, hogy

Lukács József végrehajtható 130 frt tőke, ennek 1881. évi október 1-tõl járó 6% kamata, 15 frt 80 kr költségvetelésének kielégítése, végett végrehajtható Repede János kenyérsütõnek a tövisi 104. telekjegyzõkönyvben A+ 1. rendszám alatti fekvõbõl felérés jutalékára, mely Holozstein Sámuelre és utóbb Abraham Mozerre ruháztatott át 448 frt megállapított kikialtási árbán Tõvis község elõjárósági helyiségében

1888. évi május 30-án délelõtt 10 órakor tartandó nyilvános arverésen a kikialtási áron alól is eladatnak Venni szándékozók kötelesek a kikialtási ár 10%-át készpénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §. jelzett árfolyammal számított óvadékképesnek nyilvánított értékpapirban a kiküldõt kezéhez letenni.

A vételárt pedig vásárló az arverés jogerõre jutása után 2 egyenlõ részben 30 és 60 nap alatt köteles a feltételekben megnevezett kiradó, mint leteli hivatalhoz lefizetni.

Különbön az arverés megállapított feltételei alólirt telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt és Tõvis község elõjáróságánál megtekinthetõk.

A kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóságtól. Nagyenyeden, 1888. február 29.

<p>Brázay Kálmán sósorszesze</p>	<p>FIGYELMEZTETÉS! Mivel sósorszesz készítményem — kelendőségénél fogva — sok utánzásnak van kitéve, elhatároztam, hogy azokon ezimjegyeimre kék nyomtatban saját házam külső alakját veszem föl, védjegyként. A palaczkok és a dugók ólomkupakjai cégfelirattal vannak öntve.</p>	<p>Brázay Kálmán sósorszesze</p>
<p>Kitűnő háziszor GSUZ, szaggatás, fagyás, fog- és fejfájdalmak, szemgyengeség, benuások stb. ellen. A legjobb fog és szájtisztító szer. Fejmosásra nagyon ajánlatos és elterjedt, különösen ajánlatos a kenőgyuró gyógmódra (massage.) Ara a kis üvegnek 40 kr. a nagyobbiknak 70 kr.</p>	 <p>Védjegy 319. és 320 szám.</p>	<p>Nehogy a közönség gyenge utánzatok által félrevezethető legyen figyelmeztetem, hogy palaczkaim cégfelirattal vannak öntve és az itt látható védjeggyel ellátva. Használati utasítás mellékeltek.</p>
<p>Brázay Kálmán sósorszesze</p>	<p>Kapható Budapesten Brázay Kálmánál Muzeum-körút saját ház; továbbá Nagyenyeden Winkler J., Czirner J., Vásárhelyi K., Ungerpék M., Bisztritsányi L., Öbert J., Wekxler F., Kovács J. és Pattantus A. Balászfalván Schissel K., Tõvisen Slafkovich J. uraknál. 9-12</p>	<p>Brázay Kálmán sósorszesze</p>

legkitűnőbb szer minden rovar ellen,
feltűnő gyorsan és biztosan pusztítja el a házi bogarakat.
Tökéletesen elpusztítja a poloskát és bolhát.
A konyhákat kitisztítja a sváb-bogaraktól.
Elpusztítja a mojakat.
Megment a kellemetlen legyektől.
A házi állatokat, virágokat és növényeket megmenti a bogaraktól.
A fõt tökéletesen megtisztítja a tetűktől.

➡ Tessenék figyelemmel lenni, hogy eredeti „Zacherlin-Specialitás” csak eredeti üvegben kapható: Zacherl J. ➡
➡ Bécsben I. Golschmiedgasse Nro 2. ➡

R A K T Á R A K:
N.-Egyeden: Winkler János urnál. Gy.-Fehérvárt: Fröhlich Gyula gy.sz. ur
Balászfalván: Schissel Károly gyógsz. ur. Mahler Ignacz „
„ Sinberger Salamon „ „ Nagy József „
„ Hevitskovits Lipót „ „ Mihelyes Zsigmond „
Verespatakon: Moldován Lajos „ „ Jakabfy Albert „

A raktároknál az „eredeti Zacherlin Perzsa” falragaszok vannak kifüggesztve. 1-10

Magyar gőzcseplő-készletek

Gőzmozgonyok
2, 2½, 3½, 4, 6, 8 lóerőre.

Gőzcseplőgépek
fa- és vaskerettel, verőléczes szeges dobbal,
legújabb, legerősebb szerkezet,
legnagyobb munkaképesség mellett.

➡ Olcsó árak és előnyös feltételek. ➡
Árjegyzékek kívánatra.

GROSSMANN és RAUSCHENBACH
első magyar gazdasági gépgyára
Budapest, külső váci-út 7. szám.
2-5